

AKA GÜNDÜZ'ÜN ROMANLARINDA KADIN KARAKTERLER VE KADIN SORUNLARI

*Hüseyin DOĞRAMACIOĞLU**

ÖZET

Aka Gündüz, romanlarını oluştururken daha çok kadın karakterleri tercih eden ve bu karakterler vasıtasıyla kadın sorunlarına değinen bir yazardır. O, Millî Mücadele yılları ve sonrasında kadınları konu olarak seçer. Toplumun hemen her kesiminden kadın portrelerine yer verilen romanlarda kadınlar statülerine göre tasnif edilir gibi sistematik olarak anlatılır. Romanlarda değişik konumlarda yaşayan kadınların her zaman karşılaşılabilecekleri benzer problemler sıralanmaktadır. Yazarın kadın sorunlarına getirdiği çözümler meseleye farklı tepeden bakan birisi olarak dikkate değerdir. Aka Gündüz'ün yaklaşık 70-80 yıl önce sıraladığı kadın sorunlarının bazıları günümüzde hâlâ çözülmeyi beklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Aka Gündüz, roman, kadın karakterler, kadın sorunları ve çözüm önerileri.

WOMEN CHARACTERS AND WOMEN'S PROBLEMS IN NOVELS OF AKA GÜNDÜZ

ABSTRACT

Aka Gündüz has preferred women characters when creating his novels and has mentioned women issues using women characters. He had selected women as the topic at the National Struggle years and then. Women has been told sistematically like classifying them owing their statues in novels that was included women

* Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, hdogramacioglu@mynet.com.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

portraits at every class of society. Similar problems that women can be faced every time who live at different categories in society had been arranged in novels. The solution offers that writer presented for women problems are important as a someone that looking the problems at different angles. Some of the women problems that Aka Gündüz said approximately 70-80 years ago couldn't solved till now.

Key Words: Aka Gündüz, novel, women characters, women problems and solution offers.

GİRİŞ

Aka Gündüz, romanlarında farklı kadın karakterler oluşturarak bu karakterler vasıtasıyla kadın sorunlarına değinen ve çözüm önerileri sunan bir yazardır. Özellikle kadınların çocukluk dönemlerinden itibaren yaşadıkları olumsuzlukları roman tekniği ile sıralayan yazar, kadınların istenilmeyen durumlara düşmelerinin sebeplerini irdeler. Sosyal çevre, toplum baskısı, önyargı gibi sebeplerle kadınların istenilmeyen davranışlarda bulunabileceklerini sebepleriyle açıklar. Yazarın romanlarında idealize ettiği kahramanların çoğu kadın karakterlerden oluşmaktadır. Bu tavrıyla o, pozitif kadın tiplerini romanlarında idealize etmektedir, denilebilir. Yazarın kadın sorunlarına getirdiği çözümler, günümüzdeki benzer problemlere ışık tutacak mahiyettedir. Aka Gündüz'ün romanlarında sıraladığı kadın kahramanlar ve kadın sorunları aşağıda sırasıyla açıklanacaktır.

A. ROMANLARDA KADIN KARAKTERLER

1. İdealist Kadınlar

Aka Gündüz'ün romanlarında kadınlar, tıpkı erkekler gibi sosyal hayatın merkezinde bulunurlar. Hatta cephede çarpışan, liderlik yapan, yeri geldiğinde idealleri için hayatını ortaya koyan kadınlara yazarın romanlarında sıklıkla rastlanır.

Dikmen Yıldızı romanında roman kahramanı Yıldız, Millî Mücadele'ye elinde silahı ile katılmış bir kadın kahramandır. Yıldız'ın şahsında cephede mücadele eden bütün kadınlar gösterilmek istenir. Aka Gündüz, cephede Türk askerine cephaneye yetiştiren Türk kadınlarını bizatihi izleyerek romanlarına gözlemlerini yansıtır. Yazar, romanında bir kadını şöyle konuşturur: "*Hele bir İzmir'e varalım, hepsine gösteririz günlerini, İzmir'i, İstanbul'u nasıl alacaksak*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

esirliğimizin öcünü de öylece alacağız” (Gündüz 1974: 226). Yunan askerleri Aka Gündüz'ün romanlarında Anadolu'da Türk kadınlarına yönelik tecavüz ve işkenceler yaparak Türk kadınlarını esir ederler. Yazar, bu zulümlerin öcünü Türk kadınlarının cephede savaşarak aldıklarını vurgular.

Aka Gündüz'ün Tank-Tango adlı bir diğer romanında Bihter, zengin bir adam olan Ömer Bey'in karısı iken viranelerde yaşayan kadınlara ve çocuklara yardım eden, onlara fabrika kuran bir kadındır. Ayrıca Millî Mücadele başlayınca kocasıyla birlikte önce İnebolu ve Kastamonu'ya daha sonra da Ilgaz dağlarından aşır Anadolu'ya Atatürk'ün yanına gelirler. Bihter, Ankara'da cephede yaralanan askerlere hemşirelik de yapar. Aka Gündüz'ün Tank-Tango romanında ayrıntılarıyla anlatılan İstanbul'dan Ankara'ya kaçış serüveni yazarın ve o dönem diğer aydınlarının teşebbüs ettikleri bir olaydır. Millî Mücadele yıllarında Halide Edip Adivar ile Yakup Kadri ve Aka Gündüz, romanda anlatıldığı şekilde aynı yolu takip edip Ankara'ya gelirler. Halide Edip, Tank-Tango romanındaki Bihter'in yaptığı gibi hastabakıcılık yapar. Bununla birlikte aydınların trenle İstanbul'dan Ankara'ya kaçışları diğer aydınlara yol gösterici olur. Bundan sonra Millî Mücadele taraftarları art arda Ankara'ya hareket ederler: *“Millî Mücadele'ye katılmak üzere Ankara'ya hareket edenlerden bir diğeri de Halide Edip'le Dr. Adnan Bey'dir. 16 Mart 1920'de Özbekler Tekkesi'ne sığınurlar ve Anadolu'ya geçmenin çarelerini ararlar”* (Ercilasun 1995: 65-66). İstanbul'dan Ankara'ya kaçmak o günün şartları içerisinde oldukça güç bir işti.¹ Ancak, Aka Gündüz'ün romanlarında, idealist kadın kahramanlar hep Ankara'ya kaçarlar. Romanlardaki idealist kadınlar Atatürk'ün yanında yer alırlar. Millî Mücadele'ye yürekten bağlıdırlar.

Üç Kızın Hikâyesi adlı romanda Dürer adlı kız, Millî Mücadele'ye âşık, olgun ve hünerli bir kızıdır. Batı'ya şuursuzca hayran olan Beti ve Fili adlı kızlara bakarak onlara acır: *“Ne zavallı Türk gençliği! Harold Loid'in resmini boğazına, Valentino'nun başını bileğine takmayı enteresan buluyor”* (Gündüz 1933a: 90). İdealist bir kız olan Dürer sade Türkçe ile konuşmak taraftarıdır. Yabancı dille konuşmayı bir sosyal problem olarak görür. Bu probleme kendince çözüm yolları bulur:

“Efendim, biz bu garip tabirleri atıyoruz. Hepsini Türkçeleştirmeye çalışıyoruz. Mesela bonjur yerine hoşgün kullanıyoruz. Sabah-ı şerifleriniz hayrolsun, münasebetsizliği yerine

¹ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Yunus Nadi, *Kurtuluş Savaşı Anıları*, Gazete, Dergi, Basın ve Yayın A.Ş. Yay., İstanbul 1997, s. 240-249.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

hoştan; bonsuvar'a mukabil hoşbatı diyoruz. Allah rahatlık versin! Ne uzun, ne enderunca şey, hoşyat desen fena olmaz mı? Hoşgit, hoş gel, hoşkal..." (Gündüz 1933a: 96).

Yazar, idealize ettiği kadın kahramanları vasıtasıyla kendi fikirlerini sıralamaktadır.

2. Hayat Kadınları

Aka Gündüz'ün romanlarının hemen hepsinde Hayat kadınları yer alır. O, bazı romanlarını ise tamamen hayat kadınlarına ayırır. Sokak Kızı, Salon Kızı ve Üç Kızın Hikâyesi adlı eserleri bu konuyu işleyen romanlarındandır.

Yazar, hayat kadınlarının kötü yola düşmelerinin sebeplerini onların sosyal çevrelerinde arar. Yoksulluk, cahillik, toplumun psikolojik baskısı veya kötü arkadaşlar bu kadınları çirkin işlere yöneltir. Yazar, romanlarında "düşmüş" diye adlandırdığı kadınların çocukluk dönemlerine kadar iner. Onların aile içi şiddet, cahillik, yoksulluk veya dışlanma gibi sebeplerle aileden uzaklaştıklarını belirtir. Daha sonra fuhuş bataklığına sürüklenen kadınlar bu çirkeften bir türlü çıkamazlar. Aka Gündüz, bu sorunları roman tekniği içerisinde başarılı bir üslupla sıralar. Yazar, düşüş sebeplerini tek tek sıraladıktan sonra fuhuş probleminin çarelerini dikkatlere sunar. Onun ifadesine göre: "*Bizde her düşmüş kadın mutlaka kalkmak ve kurtulmak ister (...) kurtulmak isteyen bu kadını fuhşun en feci gayyasına batıran başka amillerdir*" (Gündüz 1946: 169). Bu amillerin başında toplumun önyargısı gelmektedir. Eski temiz hayatına dönmek ve namuslu hayat sürmek isteyen kadınlara mutlaka birileri musallat olur ve onları tekrar çirkefe sürükler. Yazar, bu kötü durumdan kurtulmak isteyen kadınlara yardım edilmesini tavsiye eder. Bu yardım, devlet eliyle ve resmî kuruluşlarla yapılmalıdır. Aka Gündüz, bu kuruluşlardan olan Yeşilay'ı örnek gösterir. Yeşilay'ı yöneten ve üye olan insanların içki içmediklerini belirttikten sonra sözlerine şöyle devam eder: "*Keşke patlayıncaya kadar içseler de senede bir tane düşmüş Türk kızı kurtarsalar*" (Gündüz 1927a: 12). Probleme bu şekilde çözüm yolu sunan yazar, toplumda sürekli namustan ve faziletten bahsedip en çirkin işleri yapan ikiyüzlü insanlara kızar. "*Tükürün yüzlerine o fazilet, namus öğüdü verenlerin*" (Gündüz 1927a: 27) dedikten sonra düşmüş bir kız olan Masume'yi konuşturarak Türk kızlarına şöyle seslenir: "*Olmayın kızlar! Sokak kızı olmayın! Şüh olun, şen olun, temiz olun, bir kahkahanız bin kalp, bin kubbe cınlatsın; yalnız sokak kızı olmayın!*" (Gündüz 1927a: 27) diyerek Türk kızlarına tavsiyelerde bulunur. Bununla birlikte toplumun önde gelen kuruluşlarına ve aydınlarına kızar: "*zâbıta-yı ahlâkiyeye yuf olsun! Bu cemiyetin adını taşıyan*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

vicdansızlara yuf olsun!" (Gündüz 1927a: 27) Romanda sokak kızı olan Masume, cemiyetin dışlamasına rağmen temiz kalpli bir kız olarak tanıtılır. O, daima fakirlere acır. Fahişelikten kazandığı paraları bazen cebinde sadece dolmuş parası kalıncaya kadar dağıtır. Ama toplum ona acımaz ve onu sürekli sokaklara iter. Yazarın, düşmüş kadınlarla ilgili en önemli tespiti, bu kadınları tekrar topluma kazandırmak gerektiğidir. Kötü yola düşen kadınlar bir zamanlar yaşadıkları temiz günleri özlemektedirler. Onlar, kaybettikleri değerleri ve temizliği ararlar:

"Ben beyaz ve temizi istiyorum. (...) Ben, bahçesi asmalı, penceresi patiskalı evimizin kuyusundaki soğuk, berrak suyu içmek istiyorum"(Gündüz 1927b: 73).

Aka Gündüz, kızların kötü yola düşme sebeplerini onların çocukluktan itibaren kötü muamele ile yetiştirilmelerine bağlar. Üç Kızın Hikâyesi'nde Filik adlı kıza küçüklüğünden beri koca düşkününü, hırsız ve yalancı diye hitap ederler. Aslında bu vasıfların hiçbirini taşımayan Filik, en sonunda bu vasıflara bürünüp kötü yola düşer. Yazar, burada genç kızlarımıza bu şekilde davranılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Aslında iyi kalpli olan kızlarımızı toplumun içerisindeki cahil ve art niyetli insanlar kötü yollara sürüklemektedirler. Sonunda hayat kadını olan Filik, düştüğü bataklıktan bir türlü kurtulamaz. Yazar, bu yolla toplum olarak bizlerin düşmüş kadınları kurtarma çarelerini aramamız gerektiğini vurgulamaya çalışır.

3. Üvey Analar

Aka Gündüz, üvey analık konusunu romanlarında bir sosyal mesele olarak görür ve üvey analar üzerinde durur. Yazar, üvey ana tiplerini belirli bir tiplene şeklinde oluşturmaz. Onun romanlarında üvey analar bazen iyi kalpli, yardımsever, bazen de gaddar yüzleriyle karşımıza çıkarlar.

Yazarın üvey analığı başlı başına roman konusu yaptığı "Üvey Ana" adlı romanında üvey ana olan Lale, tamamen saf duygularla üvey evladını seven, iyi kalpli bir anadır. Zengin bir adam olan Emin Bey'le evlenince Emin Bey'in kızı Bibi'ye üvey ana olur. Ancak Bibi'yi öz evladı kadar korur. Ancak Emin Bey'in sosyete arkadaş çevresi Lale'nin zalim ve merhametsiz olduğunu düşünürler. Çünkü Lale onlara göre bir üvey anadır. Aka Gündüz, bu romanında üvey anaların hepsinin bir olmadığını, temiz kalpli ve merhametli üvey anaların da var olduğunu göstermeye çalışmıştır. Beyaz perdeye de aktarılan bu roman toplumumuzun üvey analara karşı olan ön yargısını yıkmaya yönelik bir eserdir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Ancak Aka Gündüz, diğer romanlarında katı kalpli, duygusuz üvey ana tiplerini oluşturur. Salon Kızı adlı romanında üvey ana olan Mesude Hanım, kocası ölünce üvey evladı olan Fahriye'yi işgal zabitlerine pazarlar. Böylece Fahriye salon kızı olur.

Aka Gündüz, kötülüğü temsil eden üvey anaların küçük yaştan itibaren yetişme şekillerini ortaya koyar. Örneğin Lale öksüz bir kızıdır. İyi kalpli bir üvey babanın yanında yaşamaktadır. Üvey babası ona gerçek bir baba gibi davranır. Lale de büyüyünce aynı davranışları sergiler. Ancak Mesude Hanım, çirkinlikler ve nefret ortamında büyür. Bunun sonucunda o, zalim bir üvey ana olur. Böylece Aka Gündüz, ileride anne olacak genç kızlarımıza iyi davranıp onları iyi yetiştirmemiz gerektiğini savunur. Bu düşüncesini *“dünyada kötü kadınlar yoktur; ancak dünyada yalnız tutulmamış eller ve içten içe kaynayan faziletler vardır”* (Gündüz 1927b: 76). cümlesi ile dile getirir.

Aka Gündüz'ün, *“Kendi Kendisinin Kızı”* adlı romanında Sara'ya halası üvey anne olur. Ona her gün hakaretler eder. Sonunda Sara bir hayat kadını olur. İlginçtir ki Aka Gündüz'ün üvey analık ile ilgili bütün romanlarında üvey ana baskısında kalan kızlar hep kötü yola düşerler. Yine yazarın romanlarında fuhşa sürüklenen kadınlar, kendilerinin düştüğü durumlara düşmesinler diye genç kızlara nasihat biçiminde seslenirler: *“Fakat size yalvarıyorum, yorgun dizlerimi yerlere koyarak, bileklere dolanmış saçlarımı dizlerinize dökerek, kirli ellerimi kalplerinize uzatarak yalvarıyorum:*

“—Sakininiz! Sakininiz! Hayat kadını olmayınız!” (Gündüz 1927c: 135). Yazar, kötü yola düşmüş bir kadının ağzından bu cümleleri vererek genç kızlara nasihatte bulunmaktadır. Genç kızların bu duruma düşmeleri de hep üvey ana eliyle olmaktadır. Yazar, kötülük timsali üvey anaları tasvir ederken üvey çocukları kızlar arasından seçmektedir. Kızlar, üvey ananın zorlamasıyla evden kaçarak çeşitli çirkin tuzaklara düşerler.

4. Şuursuz ve Batı Hayranı Kadınlar

Aka Gündüz'ün romanları, konularını Millî Mücadele yıllarından aldıkları için işgal altındaki İstanbul'dan kesitlere sıkça yer verilir. Bu kesit tablolarında işgal kuvvetleri subaylarıyla dans edip kendi milletine hakaret eden şuursuz Batı hayranı kadın tiplerini çizilir. Bu kadınlar hep Fransızca – Türkçe karışık bir diller konuşur ve ahlak dışı hareketlerde bulunurlar. Millî Mücadele sonrasında bahsedilen bölümlerde bile bu tür kadınlara rastlanır. Aka Gündüz'ün *“Ben Öldürmedim Kokain”* adlı romanında Ankara'da yaşayan İdil adlı kıza Millî Mücadele'den ve Sakarya'daki şehitlerimizden

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

bahsedildiğinde şu cevabı verir: “*Yâ! Sonra? Vah vah! Demek insanlar birbirlerini çok çok öldürdüler*” (Gündüz 1933b: 109). İdil'in bu konuşması verildikten sonra yazar, onun çocukluk dönemine gider. İdil, İstanbul'da Ortodoks misyonerliği yapan bir okulda milli ve manevî değerlere kayıtsız yetiştirilir. Böylece Aka Gündüz, yanlış Batılılaşmanın temelinde misyonerlik faaliyetleri yapmak için açılan okulların olduğu tespitine ulaşmaktadır. Bununla birlikte yazar, işgalin kadın ruhunda açtığı yaraları tasvir eder. İstanbul'da yaşayan ve yabancı subaylarla düşüp kalkan kadınlar saraylarda dans etmekle meşguldürler. Anadolu işgal altında iken “*İstanbul eğleniyor (...)* *İstanbul yerine Beyoğlu eğleniyor.*” (Gündüz 1946: 104) diyen yazar Anadolu için “*Orkestrasız, takırtısız bir felaket filmi*” (Gündüz 1946: 104). tabirini kullanır. Tank-Tango romanında ise sosyete kadınların Yunan subayları ile dans ederken cepheye savaşıyan Türk askerlerine hakaret etmeleri anlatılmaktadır. Batı hayranı kadınlar, Anadolu'da mücadele eden insanlara “serseri” ve “akılsız” diyerek işgal subaylarının teveccühlerini kazanmaya çalışırlar. Bu sözleri işiten bir Yunan subayı: “*Ben orada dövüşenleri gördüm. Hiç serseri ve akılsıza benzemiyorlar*” (Gündüz 1940a: 163) diyerek Türk askerlerinin akli başında insanlar olduklarını belirtir. İşgal subaylarının bile övdüğü Türk askerlerine şursuz Batı hayranı Türk kadınları hakaret etmektedirler. Bununla birlikte Aka Gündüz, metne yazar müdahalesinde bulunarak vaka illüzyonunu kırar ve Ahmet Mithat tavrıyla okuyucularına seslenir:

“*İstanbul'un bir hususi muhiti vardır ki, kendilerini bütün memleket insanların üstünde görürler. Bunlar skolâstik parazitlerdir ki kuremperyale yaslanıp memleketi emerler*” (Gündüz 1940a: 220).

Yazar, okuyucularına bu şekilde seslendikten sonra “parazit” dediği insanların Fransızca konuşmalarını verir:

“*-Kel noktürn! Nespa Fili?*

-Meviy, se trebel

A tansion! On nu rögar” (Gündüz 1940a: 123).

Bu tür kadınlar bazen de yarı Türkçe konuşurlar. Neden böyle konuştuğunu soran birine roman kahramanı Beti şöyle cevap verir: “*Bahusus o kadar efor sarf edildiği hâlde Türkçemiz gene çıplak. Dekoratif hiçbir armonisi yok. Mutlaka arada bir garnitür istiyor*” (Gündüz 1940a: 123). Bu garnitür de Avrupalı kelimelerdir. Yazar, şursuzca Batı'yı seven Türk kadınlarını gülünç durumlara düşürür. İsimlerini bile günlük hayatta kullanılmayan uydurma adlardan seçer. Beti, Filik, Şeküre Finnur Hanım, gibi. Bu tür kadınlar hem şursuz Batı hayranıdırlar hem de fuhuş bataklığına sürüklenen

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

kadınlardır. Bu kadınların hayat kadınlarından farkı, hayat kadınlarının içlerinde buldukları kötü durumdan kurtulmak istemelerine karşın şuursuz Batı hayranı kadınlar, kendi yaşamlarından memnundurlar. Yazar, bu kadınların isimlerini sıralarken hayat kadınlarının gerçek isimlerini kullanmamalarına atıfta bulunur. Aka Gündüz, kötü yola düşen kadınların maceralarını takip ederken sosyete âlemlerine girer. Bu insanların aileleri bir yıkım hâlinde yaşamaktadırlar. Üç Kızın Hikâyesi'nde Beti, evden kaçtığı gün annesi bunu hiç umursamaz bile. Yazar, Şuursuz yaşayan ve Batı hayranı olan kadınları çeşitli şekillerde tenkit eder. Bu insanlar eşleriyle birlikte sürekli kumar oynayarak günlerini geçirirler: “*Zaten üçü de pokerciydiler. Karı, koca, âşık hep birlikte sabahlara kadar oynarlardı*” (Gündüz 1946: 40). Yazar, sosyete âlemini okuyucularına tanıtırken genellikle şuursuz kadın tiplerini tasvir eder.

5. Anadolu Kadınları

Anadolu kadınları Millî Mücadele'ye yürekten bağlı, yardımsever, aile bağları güçlü kadınlar olarak tasvir edilir: “Aka Gündüz'ün ideal kadın kahramanları, vatan sevgisi ve milli bilince sahiptirler” (Sınar 2007: 197). Yazar, bir yandan Anadolu kadınlarını anlatırken diğer yandan şuursuz yaşayan Batı hayranı kadınları tanıtarak okuyucuların zihinlerinde mukayese yapmalarını sağlar. Aka Gündüz'ün Yayla Kızı romanında Petek adlı kız Anadolu kadınının bir numunesidir. Babası şehit olunca annesi ile birlikte çalışmak zorunda kalır. Aka Gündüz'ün romanlarında Anadolu kadınları duygusal ve gözü yaşlı olarak tasvir edilir. Petek ve annesi Özügül sürekli ağlarlar. Ancak Batı hayranı olan tiplerde bu duygusallığa rastlanmaz. Bilakis onlar acımasız, maddiyatçı ve çıkar düşkünü olarak tanıtılırlar. Aynı romanda Petek, iş bulup çalışmak için Ankara'ya gider. Orada zengin bir ailenin yanında hizmetçilik eder. Evin hanımı Perihan, Batı hayranı ve acımasız bir tip olarak tasvir edilir. Böylece okuyucu, Anadolu kadını ile Batılı kadınları bir arada tanıma fırsatı bulur. Ancak Anadolu'da kadına bakış açısı çok aşağılayıcıdır. Halk, kadınlara insanca davranmaz. Yayla Kızı romanında kahramanca savaşçı vatani uğruna şehit olan Yaylalı Mehmet'in karısı Özügül, parası olmadığı için kızı Petek'le birlikte bir ahırda barınmaya mecbur kalır. Ahır sahibesi Emüş Nine, Petek ve annesi Özügül hakkında şu yorumu yapar: “*Özügül'ü ona nikâhlayıverir. Tepe tepe kullansın. İki karı, iki çift öküz demektir. Yarın bir de Petek büyürse al sana üç çift mal*” (Gündüz 1940b: 28). Yazar, halkın kadına bakışını verdikten sonra Anadolu kadınının üstün vasıflarını doğrudan sıralamaz. Onların davranışları yoluyla sergiledikleri üstün vasıfları okuyucularına sezdirir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Üvey Ana romanında üvey ana olan Lâle, temiz kalpli ve merhametli bir tiptir. Lâle aslında bir Anadolu kadınıdır. Sonradan mürebbiye olunca zengin bir adam olan Emin Bey'le evlenir ve İstanbul'a yerleşir. Lâle'nin iyi bir kadın olması ve Anadolu'da bir yaylada doğması tesadüfi olarak kurgulanmaz. Yazar, Anadolu kadınına üvey ana olsa bile kötülük yaptırmaz. Yazarın diğer bir romanı olan Üç Kızın Hikâyesi'nde üç kız tiplemesi bir arada verilir. Bunlar: Dürer, Beti ve Filik'tir. Dürer, Anadolu'nun saf, çalışkan ve millî – manevî değerlerine bağlı bir kızı olarak dikkatlere sunulur. Beti ise aşırı Batı hayranı bir ailenin yetiştirdiği şuursuz bir kızdır. Filik ise Abdülhamit devri aile düzeninin yani doğu ile Batı değerleri arasında sıkışan bir ailenin kızıdır. Filik, yasaklar çemberinde boğulmuş, sonra da kaçarak fahişe olmuş bir tiptir. Beti ise “salon kızı” olup işgal subaylarına konsomatrislik etmektedir. Dürer ise Anadolu'ya gelerek Ankara'ya yerleşir ve Millî Mücadele'ye katılır. Sonra evlenir ve mutlu bir aileye kavuşur. Yazar, üç farklı kuşağı aynı romanda kurgulayıp Anadolu kadınlarını üstün tutar. Böylece okuyucu, üç nesli bir arada kıyaslama imkânı bulur.

Anadolu kadını saf Türkçe konuşurken Batı hayranı kadınlar Fransızca konuşurlar. Kendi kültürlerinden nefret ederler. Çalışıp alın teri dökmektense kendilerini erkeklere pazarlayacak kadar alçalırlar. Anadolu kadını, kocasını kaybetse bile kötü yollara başvurmaz. Aka Gündüz, Anadolu kadını tiplemeleriyle yaylada, köyde veya herhangi bir Anadolu şehrinde yaşayan kadınları yüceltir.

B. KADIN SORUNLARININ SOSYOLOJİK ÇIKARIMLARI

Aka Gündüz'ün romanlarında dile getirdiği kadın sorunları ve bu sorunlara duyulan ilginin geçmişi çok öncelere dayanır: “Kadının özel ve toplumsal hayatına ilişkin sorunlara karşı duyulan ilgi, Tanzimat döneminden beri vardır” (Kaçmazoğlu 1995: 79). Ancak bu sorunların sadece tarihî sürecini bilmek sorunu çözmeye yetmemektedir. “...kadın sorununu incelerken hem üretim ilişkilerini ve eğitim düzeyini hem de toplumsal sınıflarla birlikte yaşanan toplumsal düzeyi... göz önüne almak gerekmektedir” (Kaçmazoğlu 1995: 83). Çünkü kadın sosyal statüsü olan ve toplum içerisindeki yaşayışı ile değerlendirilmesi gereken bir varlıktır. “Şimdi de kadın sorunu konusunda yapılan yanlışlara değinelim. Türkiye'deki kadın sorununa Batılı sosyologların ürettiği teoriler ve önerdikleri çözümler çerçevesinde yaklaşmak yanlıştır. Bir başka yanlış, olayı bir insanlık sorunu olarak algulamak yerine, cinsiyetçi yaklaşımların ön plana çıkarılmasıdır. Oysa kadın önce insandır ve bu insan da toplum içerisinde yaşamaktadır. Toplumsal sorunları çözmek yerine bireyin

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

sorunları üzerinde kafa yormak akıntıya karşı kürek çekmeye benzer” (Kaçmazoğlu 1995: 85).

Kadın sorunlarına cinsiyet noktasından bakmak sosyologlara göre yanlıştır. Bu yaklaşım biçimi toplum yapısına zarar veren tehlikeli bir bakış tarzıdır: *“Yani tehlikeli olan, ‘aşağılanan cinsellik’ ya da ‘cinsel obje’ olarak algılanma sürecidir”* (Kaçmazoğlu 1995: 86).

Romanlarda değinilen kadın sorunları sosyolojik bir problem olarak hemen her çağda toplumumuzda görülen sorunlardır. Yazar, bu sorunları roman aynasında göstererek sorunlara çareler üretmektedir. Romanlarda özellikle kadının alınıp satılan bir varlık olarak algılanması üzerinde çok durulur. Yazarın kurgu dünyasında fahişelik sosyolojik bir problem olarak algılanır. Ancak, fahişeliği romanlarda geçtiği şekilde kadının kendini satıp para kazanması olarak algılamak da yanlıştır:

“Fahişelik, kapitalist sistem içerisinde cinselliğin ticari bir araca dönüşmesi, tıpkı işçi kadınlar gibi onların da kendilerini ekonomik nedenlerle başkalarına satması şeklindeki değerlendirme doğru olsaydı, o zaman diğer meslekler gibi fahişelik de gurur duyularak gizlenmeden yapılırdı” (Kara 2006: 12).

Aka Gündüz’ün romanlarında sokak kadınlarının düşüşleri ekonomik ve sosyal sıkıntılara bağlanır. Ancak bu sorunun temel sebebi olarak sadece bu iki nedeni görmek yanlıştır. Yazar, sadece kadınların seslerini edebî eserle insanlara duyurma gayreti içerisine girer. Bu davranış benimseyenler arasında feministleri sıralamak yanlış olmaz. Feminist hareketlerin kaynağında toplumu düzeltmek vardır.

“Tüm toplumsal hareketler gibi, feminist hareketler de toplumu dönüştürme idealine sahiptir. Bu ideali gerçekleştirebilmelerinin yolu da ancak geniş kitlelere seslerini duyurabilmeleriyle olanaklıdır” (Kara 2006: 1).

Ancak Aka Gündüz bir feminist değildir. O, sadece kadın sorunlarına farklı tepelerden yaklaşan bir romancıdır. Bununla birlikte romanlarda sadece kadın sorunları söylenmez, aynı zamanda sorunlara çözüm teklifleri de sunulur.

C. ROMANLARDA KADIN SORUNLARI

Aka Gündüz, romanlarının konularını gerçek hayattan alan bir yazardır. Toplumda var olan kadın sorunlarını edebî eser gerçekliği içerisinde okuyucularına sunar. Aka Gündüz’ün romanlarının merkezinde kadın ve kadın sorunları vardır. O, bunu yaparken gerçek hayattan sahnelere yer verir: *“Bu eserlerin konuları gerçek hayattan alınmıştır ve inandırıcı özelliklere sahiptir”* (Doğan 1989: 15). Gerçek

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

hayatı romanlarına taşıyan yazar, toplumdaki kadın sorunlarını ayrıntılarıyla gözler önüne serer.

Toplumda kadına henüz gereken statünün verilmediği bir zamanda yazar, kadın sorunlarına değinir. Kadın sorunlarını edebî eserin fiktif yapısı içerisinde okuyucularını sıkmadan verir. Aka Gündüz, kadın sorunlarını kuru cümlelerle değil, romanlarının içerisine sindirerek aktarır. Yazarın romanlarında geçen kadın sorunları, günümüzde benzer problemler şeklinde devam etmektedir. Kadın sorunlarına edebî dille çözüm üretilen bu romanlarda yazarın, kahramanlarını konuşturarak vakayı monotonluktan kurtardığı görülür. Romanlarda geçen başlıca kadın sorunları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Toplumun Psikolojik Baskı Oluşturması

Aka Gündüz'ün birçok romanında kadınların toplumda özgür hareket edemedikleri anlatılır. Kadın, konum itibarıyla sürekli gözetim altında bulundurulması gereken bir varlık olarak düşünülür. Bu Toprağın Kızı adlı romanda Nazlı sürekli aşüftelikle itham edilir. Nazlı'nın dedikodusunu edenler, ondan istedikleri şekilde faydalanamayan erkekler olarak gösterilir. Romanda halk, cahil ve psikolojik baskı kuran bir topluluk olarak düşünülmüştür. Nazlı'ya namus iftirası atılınca mahalleli atılan iftira gerçek mi değil mi diye araştırmadan onu tecrit ederler. Nazlı psikolojik olarak yıkım yaşar. Hatta fuhuşla mücadele eden Baş komiser bile ona istihza ile karışık selamlar verir. Nazlı merhametsiz bir topluluk içerisinde yaşamaktadır. Aslında o temiz kalpli bir kızdır. Halkın psikolojik baskısı ona: "...ekmek dilenmek, merhamet dilenmekten çok kolay, çok basit" (Gündüz 1927d: 174) sözünü dedirtir.

Romanlarda toplumda kötülüklerden vazgeçip iyi bir kadın olmak isteyen kadınların suçlarının affedilmeyeceği belirtilir. Toplum, bir kadına "kötü" damgası vurursa artık geriye dönüş yoktur: "*İnsanlar niye böyle inatçı mahlûklardı. Bir insanın alınındaki damgayı bir türlü affedemiyorlardı*" (Gündüz 1945: 166). Toplum psikolojisini iyi bilen yazar, romanlarında kahramanlarını toplumun ayıplaması neticesinde ölüme kadar sürükler ve bu konuyu sosyal bir problem olarak sunar. Çapkın Kız romanında Hayret Bey'le Çapkın Kız, beraber dolaştıkları için toplum onları ayıplar. Evlerine taşlı mektuplar gelir. Ben Öldürmedim – Kokain romanında İdil, yaşlı olan Ahmet Bey'i her sabah tıraş edip giydirdiği için insanlar İdil'i kınamazlar. Bununla birlikte İdil ile Ahmet Bey'i gözetlemekten de geri kalmazlar. Bu durumu da açık sinema olarak değerlendirirler. Üç Kızın Hikâyesi'nde toplumun Filik adlı bir kızı erkeklerle konuştuğu için ayıplaması sonunda genç kız, fahişeliğe kadar sürüklenir. Çünkü

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

bu ayıplamalar ve psikolojik baskılar zaman zaman toplumdaki dışlamaya ve şiddete kadar varır. Üvey Ana romanında ise sosyetenin Lale'yi ayıplaması ve Lale üzerinde psikolojik baskı kurması anlatılır. Çünkü Lale bir köylü kızıdır ve bu sebeple sosyete kadınları onunla konuşmaya bile yanaşmazlar. Lale bu baskılardan bunalıp Anadolu'ya kaçar. Aysel romanında ise köyde yaşayan kadınlar üzerindeki psikolojik baskılar anlatılır. Kadınlar, cahil halkın küçük bir iftirasıyla ölüme kadar sürüklenmektedirler. Köyde her şey üfürükçü Arap Hacı'nın cümlelerine bağlıdır. Hasta olan kadınlar doktor yerine üfürükçü Arap'a götürülürler. Arap Hacı: "*Baş okur, yürek okur, kızamık okur ve sıtmayı ta kökünden bağlardı.*" (Gündüz 1933d: 12). Böylece cahil toplum, Arap Hacı'nın sözleriyle hareket etmektedirler. Ayrıca kızlar, evli erkeklere ikinci veya üçüncü eş olarak verilmektedir. Aysel romanında Nazif Efendi kendi kızını ağaya "üçüncü karı" diye verecektir. Bunu kabul etmeyen kızlara hem dayak hem de psikolojik baskı uygulanır. Aka Gündüz, kızların bunalıp intihara teşebbüs ettiklerinde bile toplumun onlara namus iftirası atarak psikolojik baskı kurduğunu belirtir: "*Bir genç kız için intihara teşebbüs, rezaletten başka bir şey değildir. (...) Sinirlenir intihara kalkışırsın, konu komşu kim bilir hangi şoförü seviyordu da babası vermedi, der. Namusuna çamur kondurur*" (Gündüz 1933a: 197). Toplum baskısını örnekleriyle sıralayan yazar, bu durumdan okuyucuların ders almaları için kadınları fuhşa sürükler. Baskıdan kaçan kadınlar çeşitli kötülüklerle karşı karşıya gelirler.

2. Kadınlara Yeterli Statünün Verilmemesi

Aka Gündüz'ün romanlarında kadınlara yeterli toplumsal statünün verilmemesi bir sosyal problem olarak sunulur. Kadınlar toplumda dışlanan, hor görülen ve şiddete maruz kalan kişiler olarak tasvir edilir. Özellikle cahilliğin fazla olduğu kırsal alanlarda kadınlar en arka plandadırlar. Kadınlar, insan olmanın verdiği haklardan bile mahrum olarak gösterilir. Yayla Kızı romanında yazar, erkeklerin birden fazla kadınla evli olduklarını ve bu kadınların ağaların hizmetinde çalıştırıldıklarını belirtmektedir: "*Can kurban ağam, ille velakin Sarıkız çok heste. Karakız'ın tabanına çakıl battı. Öteki avratları getirsem de hora geçmez*" (Gündüz 1940b: 45). Yaylalı Mehmet'in sayısını tam bilemediği çocukları ve avratlar(!) dediği eşleri vardır. Kadınların toplumda sözleri de geçmemektedir. Erkeklerinin karşısında görüş bildiremedikleri gibi mahkemelerde de iki kadın bir erkek hükmüne geçmektedir: "*Davamız bitti. Meğer iki kadın bir erkek edermiş, iki kalfayı bir erkek saydılar, bir de uşak, etti iki. İki şahit olunca adam bile asarlarmış*" (Gündüz 1927b: 35). Yazar, bütün romanlarında kadının sosyal hayattaki konumlarından

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

sahnelere yer verir. Aka Gündüz'ün romanlarında kadın statü olarak eğer köy kadını ise çilekeş ve bütün sosyal haklardan mahrum yaşamaktadır. Sosyete kadını rolünde ise sosyete erkeklerini tatmin eden bir varlıktır. İşgal altındaki bir yerde bulunuyorsa yabancı subayların gönül eğlendirdikleri bir konumdadır. Üç durumda da kadının durumu acınacak hâldedir.

Ancak yazar bazı romanlarında örneğin Dikmen Yıldızı'nda kadını yüceltir. Romandaki kadın karakter olan Yıldız, Ankara'da Atatürk'le birlikte cepheye yön verir. Nişanlısı Murat ise bir subaydır. Onun şehit olma haberini aldığı anda bile metanetini bozmadı. Bu durumu gören Atatürk, onun çelikten bir iradeye sahip olduğunu belirtir. Üvey Ana romanında Lale, statü olarak olması gereken noktada durur. Çünkü Lale, idealize edilen bir kadındır. Emin Bey'le birlikte yoksullara yardım eder. Üvey kızının veremden iyileşmesi için ona anne şefkati ile davranır. Zengin bir kocası olmasına rağmen sosyete âlemine katılmaz. Romanlarda Lale veya Yıldız gibi statü olarak olması gereken yerde bulunan kadın karakterlerin sayısı oldukça azdır. Yazar, genellikle horlanan, fuhşa sürüklenen, toplumun dışladığı kadınları romanlarında sahneler ve bu kadınların sorunlarına eğilir.

3. Kadınların Bir Meta Gibi Satılması

Yazar, kadınların bir meta gibi satıldığını gösteren sahneler oldukça geniş yer ayırır. Köydeki kızlar para karşılığında ağalara ikinci veya üçüncü eş olarak satılmakta, şehirdeki kadınlar ise sosyete âleminde farklı amaçlarla birileri tarafından pazarlanmaktadır. Bebek romanında erkeklere pazarlanan bir kadın, karakolda sorgulanırken şöyle konuşur:

“Para götürürsem hiç arayıp sormaz, neredeydin demez.

— Parasız gidersem kemiklerimi kırıncaya kadar döver.

— Polise şikâyet etseydin.

— Polis onu tutamaz. Ecnebi tebaasıdır” (Gündüz 1941: 86).

Yazar, işgal altında bulunan bir ülkede Millî Mücadele devam ederken yabancı uyruklu kimselerin Türk kadınlarını bir meta gibi sattıklarını anlatmaktadır. Bununla birlikte kadınların fuhşa sürüklenmelerinin ve satılmalarının temelinde yoksulluk, üvey ana baskısı, Batı'ya özentisi ve erkekler tarafından evlenme vaadiyle kandırılıp terk edilme gibi sebepler sıralanmaktadır. Bununla birlikte *“Bu kadınların en çarpıcı yönleri yaşadıkları devre göre eğitilmiş olmaları ve iyi bir aile içinde dünyaya gelmeleridir. Ancak yazarın*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

üzerinde ısrarla durduğu ayrıntılar sebebiyle düzenli aile içinden uzaklaşmışlardır. Dış dünyayı tanımazlar. Saf ve tecrübesizdirler” (Sinar 2007: 55). Bu toprağın Kızı romanında Nazlı böyle bir tiptir. Nazlı, nişanlısının evine gider. Nişanlısı onu bayılıp tecavüz edince genç kız, evine dönemez ve sokak kadını olur. Daha sonra Nazlı “İstanbul’da oturması caiz olmayanlar arasında” (Gündüz 1927d: 167). Anadolu’da bir kasabada zorunlu ikametle sürülür. Bu yerde de kasabamın ileri gelenleri Nazlı’ya sataşır. Sonunda Nazlı’yı pazarlayan birileri ortaya çıkar. Üç Kızın Hikâyesi adlı romanda Filik’in babası vefat edince üvey annesi onu tuzağa düşürüp hayat kadını yapar. Filik, İstanbul’a kaçarak İstanbul’un en meşhur hayat kadını olur. Kendi Kendisinin Kızı romanında Dr. Kenan’la birbirlerini sevdiklerini söyleyen Sara, nişanlıdır. Sara, Dr. Kenan’ın yanında çalışan ve ana babası ölmüş bir hemşiredir. Dr. Kenan bir müddet sonra Sara’yı terk eder. Bu sırada Sara da kızlığa veda eder. Sara hastaneden istifa etmek zorunda kalır ve artık sokak kadını olur. Fuhuş tüccarlarının ellerinde bir meta gibi satılırken: “Benim hayatta hiçbir hakkım, hatta intihar hakkım bile yoktur” (Gündüz 1927c: 130) diyen Sara’nın düşüşü romanda sebepleriyle anlatılır. Yazar, kızların kötü yola düşüp satılmalarının temelinde işgali, yoksulluğu veya erkekler tarafından evlenme vaadiyle kandırılmayı gösterir. Diğer bir romanda Şoför Erol, eski komşusu olan bir kıızı hayat kadınlığı yaparken yakalar. Aralarında şöyle bir konuşma geçer:

— Ağabeyin nerede senin?

— Çanakkale’de şehit oldu.

— Buralarda ne işin var senin?

Yutkunarak ve gözbebekleriyle gözbebeklerimi yakarak cevap verdi:

— Ben fena oldum Erol Ağabey! Ben fena oldum” (Gündüz 1946: 73).

Yazar, kızların kırsal alanlarda köy ağalarına satıldıklarını onlara ikinci veya üçüncü eş olarak verildiğini anlatmaktadır. Aysel romanında Köy Ağası kendi karısını Hacı Nazif’in kızını istemeye dünürü olarak gönderir. Hacı Nazif’in kızı Çavuş Ağa’nın ikinci karısı olacaktır.

Benzer sorunlara günümüzde de rastlamak mümkündür. Yazar, tespit ettiği bu olumsuzlukları romanlarında sahneler hâlinde sıraladıktan sonra sorunun çözümüne işaret eder. Yazara göre eğitim

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

ve sosyal refahın sağlanması; ayrıca cahilliğin sona erdirilmesi bu problemlerin de bitmesini sağlayacaktır.

4. Kadınlara Namus Konusunda Sık Sık İftira Atılması

Aka Gündüz, kadınlara sık sık namus iftirası atıldığını ve bu iftiraların neticesinde kadınların kötü yola düştüğünü anlatmaktadır. Bir kadın yolda veya başka bir yerde bir erkekle konuştuğunda hemen ona namus iftirası atılmaktadır. Yazar, bu durumu romanlarında anlattıktan sonra namus kavramına değinir. Genç kızlara yetişme çağlarında namus hakkında baskı yapıldığını belirtir. Sokak Kızı romanında Masume, Cemil'le konuştuğu için ona aşüfte derler. Masume'ye 'Bir gün namusunu kaybedersin' diyenler çoğunluktadır:

"...Namus öyle nazik bir şeymiş ki çıt diye kırılırmış, püf diye uçarmış... Hiç böyle şey mi olur kuzum! 15 yaşında bir kıza iffeti böyle tarif ederlerse mutlaka bir gün sokakta yere düşürüp ya kırar ya kaybeder" (Gündüz 1927a: 19).

Hâlbuki namus kavramı böyle anlaşılmalıdır. Bu, yanlış bir kanaattir, diyen yazar bu problem üzerinde genişçe durur. Ona göre kız çocuklarını sokak kıızı yapan en birinci amil, cahil toplumdur. Toplumda namus iftirası olabildiğine yaygındır. Bir genç kızın hayatını mahvetmek için küçük bir iftira yeterlidir. Yazar, genç kızların bir erkekle görüldüğünde hemen onlara namus iftirası atmamak gerektiğini belirtir. Yazara göre Türk kadınları gerektiğinde herkesle konuşabilen, cesur, kuvvetli ve zarif olmalıdır. Yazar bu vasıfları iki kelimedede özetler: *"kuvvetli ve ince... İşte has kadın vasfı. Bedence, kalpçe, dimağça kuvvetli ve hisçe, endamca ince... İşte bu vasfın şerhi... Böyle olmaya çalışın kızlar"* (Gündüz 1930: 176) diyen Aka Gündüz, idealize ettiği kız tipini tarif eder. Aka Gündüz, bir diğer romanında, Çapkın Kız'a 'Çapkın' lakabının toplum tarafından verildiğini aslında Çapkın Kız'ın dürüst, namuslu ve içten bir kız olduğunu belirtmektedir. Aka gündüz, kızların fuhuş şebekelerine sürüklenmesinin sebeplerinden en önemlisi olarak kızlara sık sık namus konusunda baskı yapılmasını gösterir. Onların Romanı'nda defterdar kocası tarafından terk edilen Gülöz'e toplum kötü kadın nazarı ile bakar. Oysa kocası zengin bir bayanla kaçır. Gülöz kırdı Mehmet adlı gençle karşılaşır konuşunca onu gören birisi tarafından fahişelikle suçlanır. Sonunda Gülöz gerçekten hayat kadını olur. Gülöz'ün kötü yola düşüşünün temelinde toplumun ona fahişelik iftirası atması vardır. Yazar, romanlarında kızlara namus konusunda baskı yapılmaması gerektiğini sezdirmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

5. Kadınların Evlilikte Seçme Haklarının Olmaması

Yazar, bayanlara eş seçme hakkının verilmediğini, özellikle kırsal bölgelerde bayanların fikirleri alınmadan evlilik hazırlıkları yapıldığını anlatmaktadır. Bu durumda evlenmede veya boşanmada kadının fikri alınmamaktadır. Onların Romanı'nda Defterdar'la evlenmesi için Gülöz'e baskı yapılır, onun fikri bile sorulmaz. Sonunda kocası onu terk eder. Gülöz, tanımadığı bir adamla evlenmeyi ihtiyar dedesinin istemesiyle zorla da olsa kabul eder. Bu: "...yanlış bile olsaydı minnet hissiyle yine kabul edecekti. Aldığı aile terbiyesinin de bunda büyük tesiri vardı" (Gündüz 1933b: 40). Gülöz'ün şahsında bütün Anadolu kızları örneklendirilir. Boşanmada yine kadının fikri sorulmamaktadır. Yine bütün yetki erkektedir:

"Nikâh dediğin erkeğin iki dudağı arasında saklı duran bir kelimeden başka nedir ki... Erkek bunlar! Bir 'Boşadım!' dedi mi, bitti" (Gündüz 1933b: 9).

Yazar, kadınlarda en azından eş seçme hürriyetinin olması gerektiğini savunmuştur. Günümüzde bile aile baskısıyla evliliklerin yaşandığı bilinmektedir. Bu problemin kaynağı yazara göre cahilliktir. Cahil toplumların halka bakışı da cahilce olmaktadır. Kadının toplumda seçme hakkı, söz söyleme hakkı bulunmamaktadır, diyen Aka Gündüz, toplumun kadına bakışını roman kahramanı Defterdar'ın ağzından verir. Yazar: "*Avrat kısmı tiftik dokumaya benzer. Islatıp islatıp tokat attıkça tüylenir, tokaçlandıkça parlar*" (Gündüz 1933b: 40) görüşünde birleşen cemiyeti kınar. Ayrıca, kadınlara evlilikte seçme hakkının verilmemesinin temelinde kadınların horlanmasını ve tahkir edilmesini görür. Aka Gündüz, romanlarında evlilik meselesine değinir. Kızların köylerde fikirleri alınmadan zengin kişilere satılır gibi nikâhlandığını sahneleştirir. Aysel romanında Hacı Nazif'in kızı Aysel, Ali adlı genci sevmesine rağmen babası onu evli olan Çavuş Ağa'ya ikinci eş olarak vermek ister. Aysel, babasıyla mücadele eder. Kaymakama başvurur. Kaymakam da Ali ile Aysel'i evlendirir. Burada genç kızlara çözüm yolu gösterilir. İdarî mercilere suç duyurusunda bulunmak, zorla evlenme probleminin çıkış noktası olarak verilir.

SONUÇ

Aka Gündüz, romanlarında genellikle kadın karakterleri tercih eder. Onun romanlarında kadınlar bazen idealize edilir, bazen de fuşşa sürüklenen kişiler olarak verilir. Yazar, olması gereken kadın karakterler ile kötü yolda giden veya Batı hayranı olan kadınları ayrı ayrı tasnif edip bunlar arasında karşılaştırma yapar. O, istenilmeyen davranışları sergileyen kadınlar hakkında bile menfi tutum takınmaz.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Bu kadınların düşünüş sebeplerini sıralayarak meseleye farklı bakış açısı kazandırır. Yazar, toplumun değişik kademelerinden kadın karakterler seçerek gözlemlerinden hareketle kadın problemlerini sıralar. Yazarın kadın problemlerine bakışı orijinaldir. Romanlarda Millî Mücadele dönemi ve sonrasında yaşayan kadınlar anlatılır. Romanlarda, kadınların konumlarına göre sorunları da farklılık arz etmektedir. Aka Gündüz'ün sıraladığı kadın sorunlarından birçoğu günümüzde de çözülmeyi beklemektedir. Yazarın bu sorunlara getirdiği çözüm önerileri uygulanabilir niteliktedir.

KAYNAKÇA

- DOĞAN Âbide (1989), **Aka Gündüz**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ERCİLASUN Prof. Dr. Bilge (1995), **İkinci Meşrutiyet Devrinde Tenkit, 1. Türkçü Tenkit**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- GÜNDÜZ Aka (1974), **Dikmen Yıldızı**, Toker Yayınları, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1933a), **Üç Kızın Hikâyesi**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1933b), **Ben Öldürmedim - Kokain**, Akşam Matbaası, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1933c), **Onların Romanı**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1933d), **Aysel -Bir Anadolu Hikâyesi-**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1946), **Bir Şoförün Gizli Defteri**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1927a), **Sokak Kızı**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1927b), **Salon Kızı**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1927c), **Kendi Kendisinin Kızı**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1927d), **Bu Toprağın Kızı**, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1940a), **Tank-Tango**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1940b), **Yayla Kızı**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- GÜNDÜZ Aka (1945), **Sansaros (Karadenizli Sansar Osman)**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

GÜNDÜZ Aka (1930), **Çapkın Kız**, Burhan Cahit Matbaası, İstanbul.

GÜNDÜZ Aka (1941), **Bebek**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

KAÇMAZOĞLU H. Bayram (1995), “Türkiye’de Kadın Sorunu Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 22, Erzurum.

KARA Nurten (2006), “Feminizm(ler)in Toplumsal Hareket Olarak Medyada Yansıma(ma)sı”, **Küresel İletişim Dergisi**, sayı 1, Gazimagusa.

SINAR Alev (2007), **Aka Gündüz’ün Romanlarında Kadın**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*